

מערכות התשלומים והסליקה בישראל

הקדמה

מערכות תשלומים הן חלק חיוני מהתשתית הכלכלית והפיננסית במדינה. תפעולן היעיל מאפשר לבצע פעולות תשלום מייד ובבטחה, ותורם לכלל הביצועים הפיננסיים במשק וליציבות הפיננסית. עם זאת, מערכות תשלומים יכולות לחשוף את המשתתפים בסליקה לסיכונים ולהיות צינור להעברת הסיכונים ממערכת למערכת. סיכון זה מוגדר כ"סיכון מערכתני", והוא אחת הסיבות לעניין הרב שיש לבנקים מרכזיים בעולם בתכנון, הקמה ותפעול של מערכות תשלומים.

פעילות הבנקים המרכזיים במערכות התשלומים - אספקת מזומנים, סליקה של הוראות תשלום וניהול החשבונות השוטפים של הבנקים - היא אבן היסוד במערך התשלומים המודרני, ומעורבותם בהן אף העמיקה, במסגרת שינויים טכנולוגיים מהירים שחלו במערך התקשורת והמחשוב מאז תחילת שנות השמונים. המעורבות מתבטאת בייזום רפורמות ושינויים בתחום זה, בתפעול של מערכות התשלומים החשובות ובפיקוח על מערך התשלומים והסליקה. השינויים הטכנולוגיים הביאו לגידולה של הפעילות הפיננסית, וכן של המספר והערך של התשלומים הנשלמים, ועמם - גידול של סיכון הנזילות וסיכון האשראי לבנק המרכזי, לבנקים המסחריים ולמשתתפים האחרים. לפיכך מערכות התשלומים והסליקה הן גורם אפשרי למשברים פיננסיים לאומיים ובין-לאומיים, והבנקים המרכזיים נוקטים אמצעים לקידום הבטיחות, היציבות והיעילות של מערכות אלו, כלומר להפחתת הסיכונים הכרוכים בסליקה, ובראשם סיכון הנזילות וסיכון האשראי. בדומה לבנקים מרכזיים אחרים בעולם, היה בנק ישראל מעורב בפיתוח ותפעול של מערכות תשלומים בישראל, ולאחרונה הוא אף הגביר את פעילותו בתחום זה.

הרפורמה במערכות התשלומים והסליקה בישראל

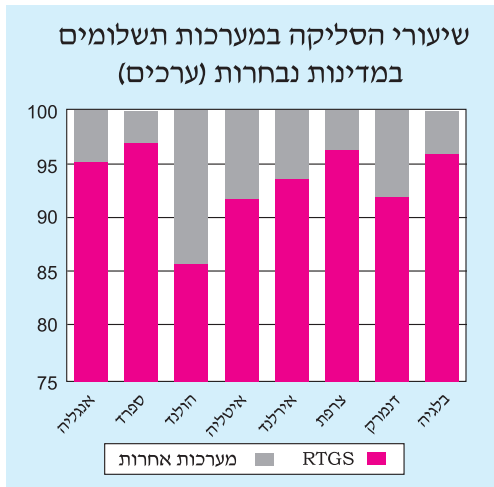
בשנת 2003 החל בנק ישראל ביישום רפורמה במערכות התשלומים והסליקה, אשר מתבטאת בהתאמת המערכות לכללים הבין-לאומיים המקובלים ובהקמת מערכת תשלומים וסליקה חדשה, שבה ייסלקו תשלומים גדולים בזמן אמת (Real Time Gross Settlement להלן - RTGS). במערכת זו יוכלו המשתתפים לסלוק ביעילות ובבטיחות, והסליקה תהיה סופית ולא ניתנת לביטול. מערכת כזאת, הפועלת בכל הארצות המפותחות, מפחיתה את הסיכונים הכרוכים בסליקה, לא רק בה עצמה אלא גם במערכות תשלומים אחרות המתמשקות אליה לביצוע הסליקה.

הניסיון שהצטבר בעולם מלמד, כי שילוב של מערכת מסוג RTGS במערך התשלומים מוביל לשינוי אופן השימוש של הציבור הרחב במערכות התשלומים בכלל, כך שלמעלה מ-90 אחוזים מהערך הכספי של התשלומים, בכל מערכות התשלומים והסליקה, נסלק ישירות במערכת זו. עם זאת, רוב התשלומים במשק הם בערכים נמוכים (כ-99 אחוזים

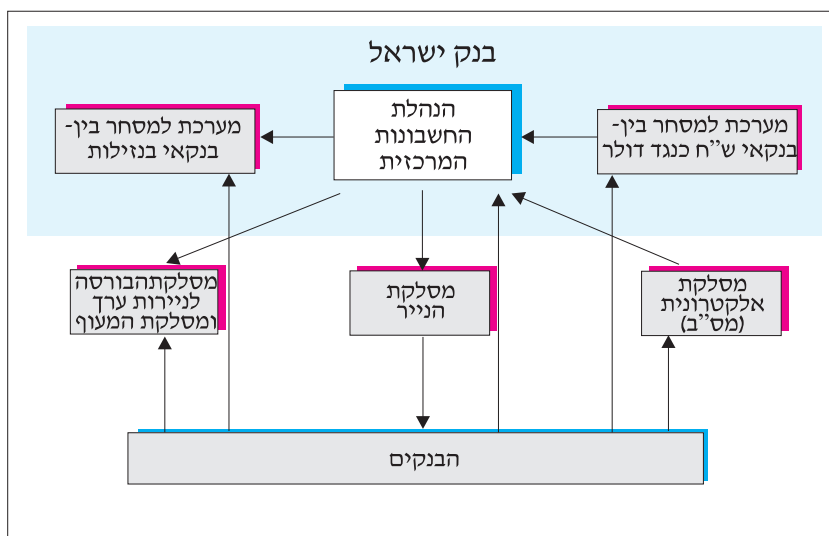
מכמות התשלומים בכלל המערכות, ואלו ממשיכים להיסלק במסלקת הנייר ובמסלקה האלקטרונית.

מערך התשלומים והסליקה בישראל מורכב ממסלקת הבנקים, מרכז הסליקה הבין-בנקאי (מס"ב), הבורסה לניירות ערך, חברות כרטיסי האשראי ומערכות הסליקה בבנק ישראל - מערכת המסחר בנוזלות, מערכת המסחר בש"ח כנגד דולר ומערכת הנהלת החשבונות המרכזית. האחרונה משמשת כיום גם "סולק סופי" של כל מערכות התשלומים במשק. הסליקה בה נעשית על בסיס נטו, בסוף יום העסקים, והתוצאות נרשמות בדרך כלל בפיגור של יום עסקים אחד.

במערכות התשלומים ואמצעי התשלום בישראל מתוכננים בשנים הקרובות שינויים מרחיקי לכת. כל מערכות התשלומים במטבע מקומי יקושרו ישירות למערכת התשלומים החדשה שתוקם (RTGS), וחלק גדול מהמערכות יתמשקו בזמנים קבועים במהלך היום, ובמקרים מסוימים - אף מייד עם ביצוע הפעולות. לנוכח שינויים אלו סביר כי גם התנהגות הציבור תשתנה: יגדל השימוש באמצעי תשלום אלקטרוניים (בעיקר לתשלום בערכים גבוהים) על חשבון אמצעי התשלום מבוססי הנייר כגון שקים, שגם בהם יוכנסו שינויים. הסליקה האלקטרונית תהפוך להכרחית עבור כל המשתתפים בסליקה, ההתחשבות בגין החזרות בין בנקים תהיה לפי הערך השוטף, ואולי נגיע, בסופו של התהליך, אף ל"עיצור שקים". בעקבות הרפורמה יוכנסו שינויים במערכות נוספות בבנק ישראל - מערכת הנהלת החשבונות, מערכת המסחר בנוזלות, מערכת המכרזים המוניטריים, מערכת שוק ההון, מערכת המטבע ועוד.

מערך הסליקה בישראל

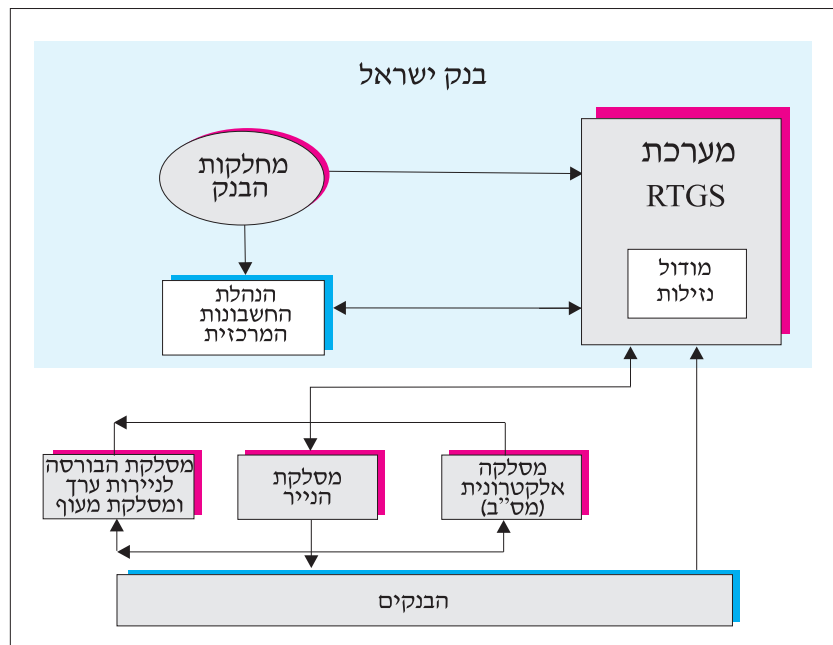

1 תהליך סליקה המייתר את ההעברה הפיזית של השק מבנק לבנק.

למערכת הנוכחית של הנהלת החשבונות המרכזית שני תפקידים עיקריים: ניהול חשבונאי של הספרים והחשבונות בבנק ישראל וסליקה סופית של כל הפעילות הבין-בנקאית במטבע מקומי ובמטבע חוץ. (לבנקים יש אפשרות להחזיק חשבונות, בדולרים בלבד, בבנק ישראל נוסף על חשבונותיהם במטבע מקומי). לאחר השקת מערכת RTGS וקישורה לכלל המערכות המבצעות תשלומים במטבע מקומי, תופסק בהנהלת החשבונות המרכזית הסליקה במטבע מקומי ותתבצע אך ורק במערכת החדשה, שבה היא תהיה סופית בכל רגע. מערכות כגון מערכת המכרזים המוניטריים, מערכת המסחר בניילות ומערכת המטבע יקושרו במהלך היום למערכת RTGS, ובחלק מהן הסליקה תתבצע במועד התשלום.

מסיבות היסטוריות², מערך התשלומים הנוכחי מאפשר העברת תנועות עם ערכים רטרואקטיביים. כדי שהבנקים יוכלו לנהל את הניילות היומית בהתאם להוראות בנק ישראל, איפשר להם בנק ישראל לבצע העברות בין-בנקאיות לצורכי ניילות לפי ערך היום הקודם. מאז התווספו פעולות שנסלקו עם ערך היום הקודם, כגון החזרות של פעולות הנסלקות במס"ב וגביית מסים על ידי הבנקים עבור הממשלה, ובגלל דרך התחשבות זו יתרות הבנקים בבנק ישראל אינן סופיות בסוף יום העיבוד. יתרה לא סופית בסוף היום אינה יכולה לשמש לסליקה במערכת RTGS, אשר בה היתרות סופיות בכל רגע, וכן אינה עולה בקנה אחד עם העקרונות של ה-BIS, שלפיהם נדרשת יתרה סופית לפחות בסוף היום. מסיבות אלו הוחלט בבנק ישראל לא לאפשר עוד הזרמת תנועות עם ערכים רטרואקטיביים.

מערך הסליקה העתידי בישראל

² רפורמה שבוצעה במסלקת הנייר באמצע שנות השמונים הביאה לסליקה של הפעולות במסלקת הנייר בערך יום ההצגה אף על פי שתהליך סליקת הנייר ארך לפחות יום. המשמעות הייתה שהסליקה בוצעה יום אחד מאוחר יותר, אך בספרי הנהלת החשבונות היא קיבלה את הערך של יום ההצגה.

מערכת תשלומים ותהליך סליקה

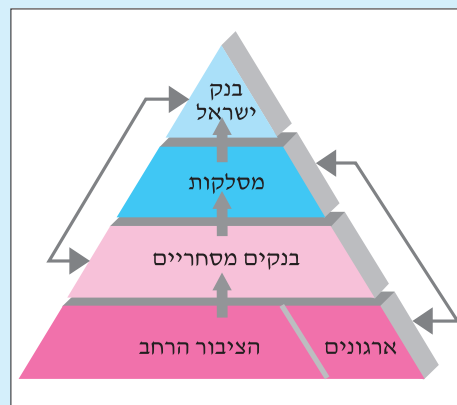
לרשות גורם (לקוח פרטי או חברה) המעוניין להעביר תשלום לגורם אחר, כאשר חשבונות הבנק של שני הגורמים מנוהלים בבנקים שונים, עומדים אמצעי תשלום שונים - העברה ישירה בין חשבונות הבנקים, מסירת שק לפקודת לקוח, מתן הוראת קבע או הוראה חד-פעמית, על ידי חיוב כרטיס אשראי או מתן הוראה להעברה באינטרנט. כל סוג של הוראת תשלום מבוצע במערכת ייחודית לו, אך הסליקה הסופית מתבצעת בחשבונות הבנקים בבנק המרכזי.

מערכת תשלומים (payment system) פועלת לפי כללים ונהלים בנקאיים המאפשרים למשתמשים בה להעביר כספים מגוף לגוף. העברות בין לקוחות הבנק מבוצעות בין כותלי הבנק, ואילו העברות בין לקוח של בנק מסויים ללקוח של בנק אחר מבוצעות באמצעות מערכת בין-בנקאית - לפי הסדרים משפטיים בין המשתתפים.

סליקה (settlement) מוגדרת כפעולה המשחררת את ההתחייבויות בין שני צדדים או יותר להעברת כספים, ניירות ערך או נכסים פיננסיים אחרים - פעולה המבוצעת בין חשבונות הבנקים, המנוהלים בבנק המרכזי.

התשלומים הבין-בנקאיים נסלקים בחשבונות הבנקים בבנק המרכזי. הוראת תשלום יכולה לעבור ישירות לבנק המרכזי, או באמצעות מערכת תשלומים אחרת, כגון מס"ב, מסלקת הבנקים ומסלקת ניירות הערך. פעולות מבוססות נייר (שקים, ניירות ערך) נסלקות בשתי מסלקות נפרדות - האחת סולקת את הניירות והשנייה את התשלום. במסלקת הבנקים סולקים את השקים, ותוצאות הסליקה נשלחות לבנק המרכזי לביצוע התשלום. גם הבורסה לניירות ערך סולקת ניירות כנגד התשלום המתבצע בחשבונות הבנקים בבנק המרכזי. בעולם מקובל כי סליקת הניירות בבורסה מתבצעת במועד שבו מתבצעת סליקת התשלום (DvP).

פרמידת מערך התשלומים והסליקה

מערך התשלומים והסליקה הנוכחי בישראל

1. מסלקת הבנקים - מסלקת הנייר והמסלקה האוטומטית

מסלקת הבנקים פועלת לפי הסכם בין חברי המסלקה - הבנקים המסחריים בישראל, בנק הדואר ובנק ישראל. המסלקה מנוהלת על ידי ועד המסלקה, הממונה על ידי נגיד בנק ישראל, ובו ארבעה עשר חברים - שבעה מבנק ישראל (כולל יו"ר המסלקה) ושבעה מהבנקים. תפקידי ועד המסלקה הם לקבוע הליכי תפעול ונוהלי עבודה למסלקת הנייר ולמס"ב ולפקח על מערכות אלו. הסליקה נעשית ב"מושבים", אשר בהם נוכחים נציגים המוגדרים כ"משתתפים ישירים". חברי המסלקה האחרים מיוצגים על ידי המשתתפים הישירים, ומוגדרים כ"חברים מיוצגים". תוצאות הסליקה (במסלקת הנייר ובמסלקה האוטומטית) נרשמות בחשבונות הבנקים המנוהלים בבנק ישראל. בנקים הפועלים בשטחי הרשות הפלשתינית משתתפים בסליקה באמצעות בנקים ישראלים המיוצגים אותם. בסוף שנת 2003 היו במסלקת הבנקים 47 חברים, מתוכם 18 בנקים הפועלים בשטחי הרשות הפלשתינית.

מספר הבנקים	תיאור הבנקים
24	תאגידים בנקאיים בישראל, תאגידי עזר בנקאיים
3	סניפי בנקים מחו"ל
1	בנק הדואר
1	בנק ישראל
18	בנקים מסחריים ברשות הפלשתינית (כולל סניפים של בנקים מחו"ל)

מספר המשתתפים		סוג הסליקה
32	14	סליקה מגנטית
31	5	סליקה אלקטרונית
30	16	סליקת זיכויים וחיובים לא-ממוגנטים
32	15	סליקה מרכז הסליקה הבנקאי - מס"ב
3	12	סליקת שקים במטבע חוץ

א. הסליקה של הוראות תשלום הניתנות בניירות

מסלקת הנייר סולקת ממסרים - שקים והוראות תשלום אחרות הניתנות על גבי נייר. מרבית השקים נסלקים בסליקה אלקטרונית, אשר משלבת קריאה של הפרטים המגנטיים, המודפסים בעת הנפקת השק, ומידע הנרשם במחשבי הבנקים בעת הפקדתו (סכום השק, תאריך הפקדתו והסניף שבו הופקד).

שאר השקים נסלקים בסליקה מגנטית, שבה כל הפרטים הרלוונטיים לסליקה נרשמים בצורה מגנטית בחלקו התחתון של השק ונקראים בצורה מגנטית. בחלק קטן מהשקים אין מגנט של מלוא פרטי השק, ואלו נסלקים ידנית.

הממסרים נסלקים במסלקה בערבו של אותו יום עסקים שבו הם הופקדו בבנקים. (יום עסקים בנקאי מסתיים בשעה 15:00). הבנקים רשאים שלא לכבד ממסרים, מסיבות המוגדרות בתקנות המסלקה. אלו מוחזרים בדרך כלל ביום שלמחרת הצגתם, ובמקרים מסוימים מאפשרות תקנות המסלקה החזרת שקים יומיים לאחר שהוצגו במסלקה. החזרות הממסרים נרשמות במועד ההחזרה לפי ערכן ביום ההצגה (ערך רטרואקטיבי).

ב. הסליקה של הוראות תשלום הניתנות באמצעות מדיה אלקטרונית.
המערכת סולקת גם הוראות חיוב וזיכוי על פי הרשאה הניתנות במדיה אלקטרונית. סליקה זו מתבצעת במרכז הסליקה הבנקאי בע"מ (מס"ב), הפועל בהתאם לתקנות מסלקת הבנקים.

החיובים והזיכויים מועברים למס"ב על ידי הבנקים ועל ידי לקוחות שקיבלו הרשאה לשלוח הוראות ישירות למס"ב; והם נסלקים בערבו של אותו יום ומקבלים את הערך של אותו יום. כמו במסלקת הנייר, המשתתפים בסליקה רשאים להחזיר את החיובים והזיכויים מסיבות שונות, שהוגדרו בתקנות. תקנות המסלקה מתירות להחזיר הוראות תשלום שנסלקו באמצעות מס"ב בתוך 5 ימים ממועד ההצגה, ואת הוראות הזיכוי - בתוך 3 ימים מיום ההצגה. הוראות התשלום והזיכוי המוחזרות מקבלות את הערך של היום שלפני יום החזרתן.

הסליקה האוטומטית (במס"ב) והסליקה המבוססת על נייר נעשות פעם אחת ביום עסקים לגבי סך כל הממסרים - החיובים והזיכויים. התוצאות נרשמות בחשבונות הבנקים המתנהלים בבנק ישראל ביום הסליקה (T+1), לפי ערך יום הצגתם של הממסרים במסלקה (T). מאחר שבמסלקה יש אפשרות להחזיר חיוב/זיכוי "לפי ערך", היתרה של הבנקים בהנהלת החשבונות המרכזית של בנק ישראל היא סופית רק בפיגור של יום עד יומיים.

2. מערכות לסליקת תשלומים בסכומים גדולים

בנק ישראל מפעיל שתי מערכות שבהן נסלקים תשלומים בסכומים גדולים - מערכת למסחר בין-בנקאי בש"ח כנגד דולר ומערכת למסחר בין-בנקאי בנזילות.

א. המסחר הבין-בנקאי בש"ח כנגד דולר

מאז יולי 1994 המסחר הבין-בנקאי במטבע חוץ בישראל מתנהל בשיטת המסחר הדו-צדדי באופן רציף על פני היום, כנהוג בשווקים המפותחים בעולם. כדי לסייע בהתפתחות השוק - בעיקר כדי להתגבר על חששות של הבנקים מפני חשיפה לסיכון אשראי גבוה בקשירת עסקאות ביניהם - הקים בנק ישראל מערכת למסחר בש"ח כנגד הדולר מסוג "תשלום כנגד תשלום" (PvP) - Payment versus Payment. הקמת המערכת בבנק ישראל התאפשרה משום שלבנקים, שהם עושי השוק במסחר, חשבונות במטבע חוץ ובמטבע ישראלי בבנק ישראל, כך שהסליקה נעשית על ידי העברה מחשבון לחשבון.

בנק ישראל מקבל את ההוראות משני הצדדים של העסקה, ואז בודק את התאמתן ואת קיומה של יתרה מספקת בחשבונות הבנקים בדולרים אצלו. אם ההוראות תואמות,

והיתרה הדולרית מספקת, סולק בנק ישראל את העסקה ביום הערך המוסכם; אם ההוראות אינן תואמות, או למושך אין יתרה מספקת בחשבון הדולרים שלו בבנק ישראל, העסקה לא מתבצעת. בדרך זו של סליקה אין לבנקים סיכון אשראי, שכן הבנק מחויב בדולרים רק אם הוא מזוכה בש"ח ולהפך. ואולם, אם העסקה אינה מתבצעת, הבנקים חשופים לסיכון שוק (בעיקר סיכון שער חליפין).

בנק ישראל חשוף אף הוא לסיכונים – בין היתר, משום שהיתרה של החשבונות במטבע מקומי אינה סופית ביום הערך של העסקה אלא רק למחרת העסקה.

ב. המסחר הבין-בנקאי בנוזלות

מאז 1982 מופעלת מערכת העברות בין-בנקאיות בערך יום העסקים הקודם, שבאמצעותה הבנקים יכולים ללוות מבנקים אחרים, לעמוד בדרישות הנוזלות ולהימנע מיתרת חובה בבנק ישראל. בנק ישראל מאפשר העברות בין-בנקאיות לפי ערך היום הקודם, משום שתוצאות הסליקה במסלקת הבנקים נמסרות על ידי המשתתפים יום לאחר ביצוען, ואישור על הרישומים בספרי בנק ישראל נמסר לבנקים רק יומיים לאחר הסליקה.

בהעברות הבין-בנקאיות האמורות הבנק המלווה והבנק הלווה מבצעים את הפעולות במקביל: ברגע שהבנק המלווה נתן את ההלוואה לפי ערך היום הקודם הוא מקבל אותה בחזרה לפי ערך היום השוטף, וכך מקטין את סיכון האשראי.

במהלך יום העסקים נסלקים במערכת זו סכומים גבוהים יחסית, והריבית על עסקאות אלו, במרבית המקרים, זהה לריבית במכרזים המוניטריים של בנק ישראל. מסחר זה הוא דו-צדדי, והתנועות נסלקות בהנהלת החשבונות המרכזית של בנק ישראל.

3. הנהלת החשבונות המרכזית של בנק ישראל

הנהלת החשבונות המרכזית בבנק ישראל משמשת סולק סופי של כל מערכות הסליקה הפועלות במשק. במערכת זו נסלקות, כאמור, פעולות הממשלה והבנקים במטבע מקומי ובמטבע חוץ וכן תוצאות הסליקה ממערכות סליקה אחרות (הבורסה לניירות ערך, מסלקת הבנקים, מס"ב ומערכות שונות בבנק ישראל).

הסליקה במערכת נעשית בסוף היום, לאחר הקליטה מכל מקורות השיגור – מהמסלקות וממחלקות הבנק (מערכת המכרזים המוניטריים, מערכת המרות ש"ח-דולר, מערכת שוק ההון, מערכות במינהל מילואות המדינה ועוד). אף שהקליטה מכל המקורות היא בסופו של היום, הסליקה אינה סופית, וגם יתרות העו"ש של הבנקים בבנק ישראל אינן סופיות; זאת משום שלמערכות מסוימות ניתנה אפשרות לשגר תנועות עם ערכים רטרואקטיביים.

4. מסלקת הבורסה לניירות ערך

מסלקת הבורסה סולקת את העסקאות בניירות ערך הנעשות בבורסה ומספקת שירותים נוספים הקשורים בניירות ערך, כגון תשלומי ריבית על איגרות החוב ותשלומי דיבידנד. הנכסים הנגזרים נסלקים במסלקת המעו"ף.

המסלקות הסולקות את ניירות הערך הנסחרים בבורסה פועלות כ"צד מרכזי נגדי" (Central Counter Party - CCP). בשיטת עבודה זו הבורסה אחראית כלפי החבר שמילא את חלקו בעסקה, ומבצעת אותה מולו גם אם הצד הנגדי לעסקה אינו עומד

בהתחייבויותיו. כך הבורסה מבטיחה לחבר שעמד בכל התחייבויותיו כי הצד שלו בעסקה יתממש.

הבורסה סולקת את ניירות הערך ביום המסחר, אולם סליקה זו היא על תנאי עד לקבלת תוצאות הסליקה הכספית, המתבצעת ביום העסקים הבא בחשבונות הבנקים בבנק ישראל. הבנקים המסחריים מזכים ומחייבים את לקוחותיהם ביום ביצוע העסקה. במצב הנוכחי אין הקבלה בין מועד סליקת הנייר למועד סליקת התשלום (כלומר לא מתקיים DvP).

אמצעים לביצוע תשלומים

1. תשלומים במזומן

יתרת שטרי הכסף והמעות במחזור בישראל הסתכמה בשנת 2003 ב-19.1 מיליארדי ש"ח (בשנת 2002 17.7 מיליארדים, במחירי 2003). בין השנים 1995 ו-2003 גדלה היתרה של שטרי הכסף והמעות בשיעור של 75.2 אחוזים (במחירי 2003).

סכומי המזומנים שנמשכו באמצעות המכונות למשיכת מזומנים ובאמצעות הקופות קטנו בשנת 2003 בכ-3.3 אחוזים לעומת 2002 (109 מיליארדי ש"ח ו-113 מיליארדים, בהתאמה, במחירי 2003). סך המזומן שנמשך באמצעות המכונות גדל מ-1995 עד 2003 בשיעור של כ-96 אחוזים, ואילו סך המזומן שנמשך בקופה גדל ב-3 אחוזים בלבד.

2. תשלומים שלא במזומן

א. תשלומים מבוססי נייר

מרבית התשלומים במשק נעשים עדיין באמצעים מבוססי נייר כגון שקים, חיובים וזיכויים שונים (ממוגנטים ולא-ממוגנטים). השימוש בשקים נפוץ, אך חלקן של סך המשיכות באמצעות שקים מסך החיובים³ במערכות התשלומים ירד משמעותית בשנים האחרונות ועמד בשנת 2003 על כ-56 אחוזים.

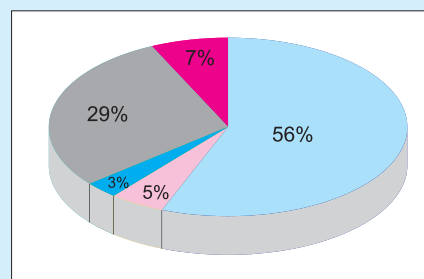
ב. תשלומים באמצעים אלקטרוניים

התשלומים באמצעים אלקטרוניים מתבצעים במרכז הסליקה הבנקאי, במסלוקת הבורסה לניירות ערך ובמערכות הסליקה שבבנק ישראל.

(1) מערכת סליקה בין-בנקאית (מס"ב)

במס"ב נסלקים חיובים וזיכויים על פי הרשאה, והחל מינואר 2001 - גם זיכויים חד-פעמיים. הזיכויים שנסלקו במס"ב הסתכמו בשנת 2003 ב-2,764 מיליארדי ש"ח, לעומת 2,647 מיליארדים בשנת 2002. ההיקף הכספי של הזיכויים ומספר הזיכויים גדלו בשנת 2003 בשיעור נמוך יחסית (4.4 ו-2.4 אחוזים, בהתאמה). סך החיובים שהועברו באמצעות

סך החיובים - ממוין לפי מגזרים, 2003

חיובים בקופה
חיובים על פי הרשאה
משיכת מזומן ממכונה
חיובים בשקים
כרטיסי אשראי

3 סך החיובים שהוגדר לעיל מורכב מהחיובים הבאים: שקים, חיובים בקופה, חיובים ישירים על פי הרשאה, משיכות מזומנים בקופה ובמכונות למשיכת מזומנים וחיובים באמצעות כרטיסי אשראי.

מס"ב עמד בשנת 2003 על 163 מיליארדי ש"ח - גידול של כ-7 אחוזים לעומת שנת 2002 - ואילו מספר החיובים גדל בשיעור של 1.5 אחוזים בלבד.

(2) מסלקת ניירות הערך

במסלקת ניירות הערך נסלקות עסקאות בניירות ערך ואיגרות חוב, ובמסלקת המעו"ף נסלקים נכסים פיננסיים נגזרים שונים. סך המחזור הממוצע של מניות ואיגרות חוב (כולל מילווה קצר מועד) שבוצעו בבורסה לניירות ערך עמד בשנת 2003 על 383 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-339 מיליארדים בשנת 2002 (במחירי 2003). סך הפעילות הכספית באיגרות חוב קטנה בשנת 2003 בכ-7 אחוזים, אך ירידתה קווצה על ידי עלייה של כ-29 אחוזים בפעילות במק"ם ועלייה של כ-49 אחוזים בפעילות במניות. בשנת 2003 קטנה הפעילות באופציות על שער הדולר (במונחי נכס הבסיס) בכ-31 אחוזים לעומת שנת 2002, בעיקר משום שהתנוודתיות של שער החליפין בתקופה זו הייתה קטנה. הפעילות באופציות על מדד ת"א 25 (במונחי נכסי בסיס) עלתה בשיעור של כחצי אחוז בלבד.

(3) המערכת למסחר של השקל כנגד הדולר

נפח הפעילות היומית הממוצעת במסחר הבין-בנקאי של הש"ח כנגד הדולר⁴ קטן בשנת 2003 בכ-10 אחוזים ועמד על כ-185 מיליוני דולרים.

(4) המערכת למסחר בין-בנקאי בנזילות

פעילות המסחר בנזילות במערכת ההעברות הבין-בנקאיות (במונחי יום אחד⁵) הסתכמה בשנת 2003 בכ-511 מיליארדי ש"ח, ירידה של כ-34 אחוזים לעומת שנת 2002. מספר העסקאות קטן אף הוא בשנת 2003, בכ-41 אחוזים לעומת השנה הקודמת. הסכום הממוצע של עסקה עמד בשנת 2003 על 255 מיליוני ש"ח, לעומת 225 מיליונים בשנת 2002 (במחירי 2003). שיעור הריבית הממוצע על העברות בין-בנקאיות זהה במרבית המקרים לשיעור הריבית הממוצע במכרז המוניטרי היומי של בנק ישראל.

(5) תשלומים באמצעות כרטיס מגנטי

בישראל נעשה שימוש רחב בכרטיסי אשראי, בעיקר במסחר הקמעוני ובשירותים, וכן בחלק מהתשלומים לשירותים הציבוריים. במרבית המקרים הלקוח מחויב בחשבונו אחת לחודש בגין קנייתו החודשית. נוסף על כך מספקות חברות כרטיסי האשראי ללקוחותיהן אשראי בהתאם להסכמים בינן לבין הבנקים. החיובים באמצעות כרטיסי אשראי הסתכמו בשנת 2003 בכ-90 מיליארדי ש"ח, לעומת 84 מיליארדים בשנת 2002. התשלומים של תושבי ישראל במטבע חוץ באמצעות כרטיסי אשראי, הכלולים בסכום האמור, הסתכמו בשנים 2003 ו-2002 ב-4.9 ו-5.1 מיליארדי ש"ח, בהתאמה. מלבד זאת מצויים כרטיסים מגנטיים אחרים, שבאמצעותם משלמים מראש למטרות ספציפיות, כגון שיחות בטלפון ציבורי ובטלפון סלולרי, אך היקף השימוש בהם מצומצם. נושא הארנק האלקטרוני נבחן בעבר, ונעשו ניסיונות לפתח אמצעי זה. ניסיונות אלו לא צלחו עד כה, והפעילות בתחום זה נמוכה מאוד.

4 לא כולל את עסקות ההחלף הבין-בנקאיות.

5 העסקאות נעשות ליום או למספר ימים. סך הפעילות מחושבת במונחי יום אחד: עסקת העברה ליומיים תוכפל פי שניים (כאילו בוצעו שתי עסקאות).

(6) בנקאות מקוונת

בשנים האחרונות התפתחו מאוד שירותי הבנקאות באינטרנט ושירותי תקשורת אחרים. מרבית הבנקים מאפשרים ללקוחותיהם גישה ישירה לחשבונותיהם באמצעות המחשב הביתי, הטלפון הסלולרי והאינטרנט. הבנקאות המקוונת משמשת את לקוחות הבנקים לשליפת מידע ולביצוע פעולות בחשבונותיהם. במיגוון הפעולות המותרות במדיה זו ניכר שוני בין הבנקים: חלקם מתירים לבצע במקוון פעולות רבות (כגון מסחר בניירות ערך, ביצוע פעולות במטבע חוץ, העברות בין חשבונות הלקוח, העברות לצד שלישי, הפקדה בפקדונות שונים ובקשת הלוואות); אחרים מתירים רק שליפת מידע. הפעולות שבוצעו באמצעות תקשורת מחשב למחשב⁶ בשנת 2003 הסתכמו בכ-225 מיליארדי ש"ח (עיקרן קנייה ומכירה של ניירות ערך). לעומת 157 מיליארדים בשנת 2002. אלו שבוצעו באמצעות האינטרנט (בעיקר הפקדות ומשיכות של מטבע מקומי ופעילות בניירות ערך) הסתכמו בכ-40 מיליארדי ש"ח, לעומת 30 מיליארדים בשנת 2002.

6 בעיקר משיכה והפקדה של מטבע מקומי, העברות בין חשבונות של אותו לקוח, העברות לצד ג', קנייה ומכירה של ניירות ערך ועסקות סחר חוץ.